

Ks. KRZYSZTOF BURCZAK¹

KUL LUBLIN

BULLA PAPIEŻA KLEMENSA XI *DECET ROMANUM PONTIFICEM* USTANAWIAJĄCA PREPOZYTA KODEŃSKIEGO INFUŁATEM

Treść: Wstęp; 1. Początki parafii i sanktuarium Matki Bożej w Kodniu; 2. Bulla Decet Romanum Pontificem papieża Klemensa XI, 2.1. Opis Kodnia i świątyni parafialnej, 2. 2. Prepozyt Piotr Putkowski pierwszym infułatem, 2.3. Uwolnienie od kary ekskomuniki Jana Fryderyka Sapiehy, 2.4. Zasady użycia pontyfikaliów przez infułata, 2.5. Obowiązywalność bulli; 3. Erekcja infułacji kodeńskiej i zatwierdzenie przez Sejm Rzeczypospolitej; 4. Infułaci kodeńscy; 4.1. Ostatni infułat kodeński przed likwidacją parafii przez carat, 4.2. Proboszczowie kodeńscy po ukazie tolerancyjnym z 1905 r., 4.3. Proboszczowie i infułaci kodeńscy w spisach OO. Oblatów w Kodniu; Zakończenie; Streszczenie; Summary: *Pope Clement XI's Bull Decet Romanum Pontificem making the Provost of Kodeń a Protonotary Apostolic*; Bibliografia; Aneks: [Bulla Klemensa XI *Decet Romanum Ponticem* oraz tłumaczenie].

Słowa kluczowe: infułat, bulla, Kodeń.

Keywords: protonotary apostolic, bull, Kodeń.

Wstęp

W dniach 13-15 sierpnia 2023 r. w Kodniu miała miejsce uroczystość nałożenia nowych koron² na głowy Maryi i Jezusa widniejących na otoczonym

¹ Autor, kapłan diecezji siedleckiej, profesor, kierownik Katedry Historii, Norm Ogólnych, Prawa Sakramentów i Instytutów Życia Konsekwowanego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, ORCID: 0000-0002-9829-6852, adres do korespondencji: kburczak@kul.pl.

² Koronacja obrazu Matki Boskiej Kodeńskiej miała miejsce w dniu 15 sierpnia 1723 r. Dokonał jej biskup łucki Stefan Rupniewski. Była to trzecia koronacja obrazu Matki Bożej na terenie Rzeczypospolitej. Pierwsza miała miejsce w 1717 r., kiedy korony papieskie otrzymał

kultem obrazie, znajdującym się w kościele pw. św. Anny, który od 1973 r. posiada godność bazyliki mniejszej³. Nałożenia nowych koron⁴ dokonał legat papieża Franciszka kardynał Stanisław Dziwisz. Uroczystość przygotowano dla uczczenia 300-lecia koronacji obrazu, która miała miejsce 15 sierpnia 1723 r. Wydarzenie to stało się inspiracją dla podkreślenia istotnego wydarzenia z historii parafii kodeńskiej, jakim było uzyskanie dla proboszcza godności infułata⁵.

1. Początki parafii i sanktuarium Matki Bożej w Kodniu

Diecezja Siedlecka, erygowana jako Podlaska bullą papieża Piusa VII *Ex imposita Nobis* z 30 czerwca 1818 r., otrzymała na wyznaczonym jej przez bullę papieską terytorium parafię Kodeń. Parafia ta została erygowana w 1518 r. Obecny kościół parafialny pod wezwaniem św. Anny został wybudowany w latach 1630-31 przez Mikołaja Sapiechę „Pobożnego”⁶, wojewodę witebskiego i marszałka Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego⁷. Na przełomie XVII i XVIII w. parafia św. Anny w Kodniu należała do diecezji łucko-brzeskiej.

W trakcie trwania budowy świątyni, będąc w wieku około pięćdziesięciu lat, wojewoda zachorował. Za radą żony udał się w pielgrzymce do Rzymu. Został wówczas przyjęty przez papieża Urbana VIII i uczestniczył w Mszy św., którą papież odprawiał w prywatnej kaplicy. Tam przed obrazem Matki Bożej Gregoriańskiej, zwanej też z Guadalupe doznał uzdrowienia. Zaprzagnął mieć ten obraz w Kodniu, jednak papież odmówił prośbie Sapiechy. Ten postanowił obraz wykraść i 15 września 1631 r. przywiózł wizerunek do Kodnia⁸. Za ten czyn papież

cudowny obraz Matki Bożej Jasnogórskiej w Częstochowie. Drugim koronowanym wizerunkiem w 1718 r. był obraz Matki Bożej w Trokach k. Wilna.

³ Dekret papieski odczytano publicznie 15 lipca 1973 r. Dokonano tego w ramach obchodów 250-lecia koronacji obrazu Matki Bożej Kodeńskiej.

⁴ Korony te zostały pobłogosławione przez papieża Franciszka 3 sierpnia 2022 r.

⁵ W wersji artykułu prasowego informacje o godności infułata kodeńskiego znalazły się w: K. BURCZAK, *Infułat kodeński*, „Podlaskie Echo Katolickie” 51 (599), s. 11.

⁶ Mikołaj Sapieha „Pius”, zmarł 14 marca 1644 r. w Lublinie, był czwartym właścicielem Kodnia i fundatorem kościoła pw. św. Anny, <https://koden.com.pl/historia-sanktuarium/> [26.11.2023].

⁷ Dnia 31 lipca 1631 r. Mikołaj i Anna Wojnianka Sapiehowie uczynili zapis w Lubelskim grodzie i u biskupa łuckiego Achacego Grochowskiego, który 25 września 1631 r. wydał dekret erygujący prepozyturę kodeńską. Zapis był przeznaczony na utrzymanie prepozyta i pięciu mansjonarzy. Sapiehowie zastrzegli sobie prawo prezenty prepozyta i mansjonarzy. Kapłani mieli prowadzić „życie kolegijalne”. Ostatnim plebanem, a pierwszym prepozytem kodeńskim był ks. Jakub Bielawski, oficjał podlaski (zm. w 1654 r.). J. PRUSZKOWSKI [P. J. K. PODLASKI], *Kodeń Sapiehow, jego kościoły i starożytny obraz Matki Boskiej Gwadelupeńskiej (de Guadalupe): z dawnych i współczesnych źródeł*, Kraków 1898, s. 26, 28

⁸ Barwny opis tego wydarzenia znajduje się w książce, którą napisała Z. KOSSAK-SZCZUCKA, *Błogosławiona wina*, wyd. 15, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2016. Pierwsza wersja pod tytułem *Beatum scelus* została wydana w 1924 r. Wersja poprawiona przez autorkę ukazała się

nałożył na niego karę ekskomuniki⁹. W 1636 r. udał się do Rzymu, aby zostać uwolnionym od kary ekskomuniki, która ma charakter kary poprawczej¹⁰. Papież Urban VIII uwolnił go wówczas od kary ekskomuniki i zgodził się na zatrzymanie obrazu w Kodniu.

2. Bulla *Decet Romanum Pontificem* papieża Klemensa XI

W 1709 r. Jan Fryderyk Sapieha¹¹ zwrócił się do papieża Klemensa XI (1700-1721) z prośbą o możliwość odprawiania nabożeństw z użyciem insygniów pontyfikalnych przez proboszcza parafii św. Anny w Kodniu oraz o uwolnienie go i innych od wszystkich cenzur i kar kościelnych, które zaciągnęli, bądź na nich nałożono z powodu przyjęcia przez Sapiehów protestantyzmu.

Papież Klemens XI wydał 31 sierpnia 1709 r. bullę *Decet Romanum Pontificem*¹², w której zadośćuczynił prośbom Jana Fryderyka Sapiehy. Bulla zaczyna się od słów: „Godzi się, żeby papież przychyłał się chętnie do pobożnych próśb chrześcijan, przede wszystkim cieszących się powagą stanu szlacheckiego”¹³.

w 1953 r. pod tytułem *Błogosławiona wina* i od tego czasu jest wielokrotnie wznawiana.

⁹ Istnieje też pogląd, że opisy kradzieży i przewiezienia nie mają poświadczenia w źródłach historycznych, i że obraz został namalowany w Hiszpanii w XVII w. i tam został zakupiony przez Mikołaja Sapiechę, podczas jego pobytu w tym kraju. *Obraz Matki Bożej Kodeńskiej*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Obraz_Matki_Bo%C5%BCej_Kode%C5%84skiej [18.09.2023].

¹⁰ Jako powody uwolnienia od kary ekskomuniki podaje się zaangażowanie Mikołaja Sapiehy w różnych sytuacjach po stronie Kościoła katolickiego. Wymienia się też, jako możliwy, wpływ na decyzję papieża, działania nuncjusza apostolskiego w Polsce, tytularnego arcybiskupa Laryssy Honorata Viscontiego (nuncjusz 1630-1636), <https://koden.com.pl/historia-sanktuarium/> [26.11.2023].

¹¹ Jan Fryderyk Sapieha herbu Lis urodził się 18 października 1680 r. w Dobratyczach. Był referendarzem litewskim (1706-1709), kasztelanem mińskim (1711-1712), kasztelanem trockim (1716-1735), kanclerzem wielkim litewskim (1735), starostą brzeskim (1697-1751). Był inicjatorem umieszczenia 70 obrazów rodu Sapiehów w kościele w Kodniu. W Kodniu spędził dużą część życia jako dziewiąty właściciel miasta. Napisał dzieło *Historia przezacnego obrazu kodeńskiego*, które było wydane w Toruniu w 1720 r. Zmarł 9 lipca 1751 w Łysowodach. *Jan Fryderyk Sapieha (1680–1751)*. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Fryderyk_Sapieha_\(1680%E2%80%931751\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Fryderyk_Sapieha_(1680%E2%80%931751)) [26.11.2023].

¹² Bulla papieska wraz innymi dokumentami fundacji kodeńskiej znajduje w Bibliotece m. st. Warszawy. Sapieha Jan Fryderyk Łukasz, *Fundatio infulatae praepositurae Codnensis ab illustrissimo et excellentissimo Domino Joanne Friderico Comite Sapieha Referendario pro tunc Magni Ducatus Lithuaniae Capitaneo Brestense, demum Mincense nunc Trocense Castellano facta Anno MDCCX die XXV Januarii erecta a sacra sede Apostolica tam ab illustrissimo et reverendissimo Domino D. Alexandro de Wyhow Wyhowski Episcopo Luceoriense et Brestense Anno ut supra die XXII Septembris approbata et per Constitutionem Comitiorum Regni Anno Domini MDCCXVII confirmata*. Zamoscii, typis Universitatis (fol. k. 18 nlb.), sygn. E. 27,95. W aktach fundacyjnych znajdują się: ogłoszenie bulli papieskiej przez bpa A. Wyhowskiego, erekcja infulacji przez J. F. Sapiechę z 25 stycznia 1710 r., zatwierdzenie erekcji przez bpa A. Wyhowskiego z 22 września 1710 r. oraz zatwierdzenie jej przez sejm z 1717 r. Tekst bulli w języku łacińskim wraz z tłumaczeniem autora niniejszego opracowania zamieszczono w aneksie.

¹³ Wszystkie cytowane w języku polskim fragmenty bulli Klemensa XI *Decet Romanum Pontificem* zostały zaczerpnięte z tłumaczenia autora (aneks).

Papież wyraża Sapihom wdzięczność za troskę o kościoły parafialne, o ich piękno i wyposażenie, a także za troskę o wspaniałość kultu Bożego.

2.1. Opis Kodnia i świątyni parafialnej

Treść bulli papieskiej przytacza opis Kodnia jako dość dużego miasta, położonego w województwie brzeskim, w diecezji łuckiej, które odznaczało się liczebnością mieszkańców, wytwornością budowli, jak też licznie gromadzącymi się wiernymi dla uczestniczenia w nabożeństwach. Do Kodnia należało więcej niż trzydzieści wsi.

Kościół parafialny, zwany prepozyturą św. Anny, nazywany był matką i głową (*Mater et Caput*) pozostałych kościołów istniejących w tym mieście. Przy tym kościele było wówczas ośmiu mansjonarzy i czterech altarystów¹⁴. Byli to kapłani odprawiający Msze św. przy wyznaczonych ołtarzach za fundatorów. Odmawiali oni w kościele godziny brewiarzowe, a także inne modlitwy chóralne na wzór kościołów kolegiackich. Pomagali oni proboszczowi tego kościoła zwanemu prepozytem w wypełnianiu posługi duszpasterskiej i udzielaniu sakramentów.

W bulli papież, przytaczając treść tekstu prośby, zwracał uwagę na dużą liczbę przedmiotów kultu obecnych w tym kościele, a w szczególności sposób, jak pisał, „wyróżnia się kult Obrazu Świętej Maryi Dziewicy z Gvada Luppae, zaś kościół parafialny tak bogato jest wyposażony w sprzęt kościelny ozdobiony złotem, srebrem i drogimi kamieniami, i do odprawiania w nim nabożeństw pontyfikalnych tak odpowiednio jest wzbogacony, że obecnie urzędujący biskup łucki często i coraz częściej odprawia w nim nabożeństwa pontyfikalne”.

Kościół ten, według tekstu bulli, przewyższał tym pozostałe kościoły „a jego proboszcz w procesjach i innych publicznych funkcjach kościelnych ma pierwszeństwo przed wszystkim miastami i wspomnianymi wsiami duchowieństwem, wśród którego jest główną osobą”. Kościół kodeński zyskał imię i godność jednego z główniejszych kościołów parafialnych diecezji łuckiej.

2. 2. Prepozyt Piotr Putkowski pierwszym infulatem

Dla tych to powodów papież zdecydował: „umiłowanemu synowi Piotrowi Putkowskiemu prezbiterowi, obecnemu proboszczowi kościoła parafialnego i jego następcom przyznaje się łaskawie używanie mitry, pastorału i pierścienia, i innych insygniów pontyfikalnych”. Wyraził przy tym nadzieję, że wskutek tego służba Boża dozna w tym mieście znacznego splendoru, a kościół św. Anny „w swoim pierwszeństwie otrzyma w ten sposób należną sobie godność”.

¹⁴ W użyciu jest też określenie altaryzista.

2.3. Uwolnienie od kary ekskomuniki Jana Fryderyka Sapiehy

Po tych słowach w tekście bulli następuje *passus* uwalniający Jana Fryderyka Sapiehę od kar kościelnych: „od jakichkolwiek wyroków ekskomuniki, suspensy i interdaktu, i innych wyroków kościelnych, cenzur i kar nałożonych na mocy samego prawa, bądź wyroku, jeżeli istniałyby takie, którymi w jakikolwiek sposób byliby związani, stosownie do skutku obecnego pisma, który ma nastąpić, postanawiamy, że z nich ważnie uwalniamy i, że będą wolni, także dzięki przychyleniu się do tego rodzaju próśb Zgromadzenia Czcigodnych Naszych Braci Świętego Kościoła Rzymskiego Kardynałów”.

2.4. Zasady użycia pontyfikaliów przez infułata

Następnie papież ponowił swoją decyzję dotyczącą użycia pontyfikaliów pisząc w bulli: „Piotrowi i jego następcom w jakikolwiek sposób, stosownie do okoliczności, wcześniej wymieniony kościół parafialny posiadającym, aby tak długo on, jak i oni żyliby i wcześniej wymieniony kościół parafialny posiadaliby, postanawiamy, że mogą używać mitry, pastorału, pierścienia i innych insygniów biskupich i pontyfikalnych w wyżej wymienionym kościele parafialnym, a także w innych, za pozwoleniem jednak Ordynariuszy, kościołach w czasie uroczystych Mszy i innych nabożeństw, a także odprawiać uroczyste Msze i inne nabożeństwa, i udzielać ludowi tam wtedy obecnemu uroczystego błogosławieństwa po Mszach, Nieszporach i Matutinum, i po innych uroczystych nabożeństwach, jeśli tylko nie byłby tam obecny biskup miejsca, albo Legat Stolicy Apostolskiej, albo Nuncjusz, a jeśli byłby obecny, do Niego należy decyzja, że można skorzystać z udzielonego pozwolenia; w wypadku zbezczeszczenia jakichkolwiek kościołów lub cmentarzy poprzez przelanie krwi lub wylanie ludzkiego nasienia, lub w jakikolwiek inny sposób, za pozwoleniem własnego biskupa, może przywracać do świętości (rekoncyliować) poprzez poświęcenie wodą uprzednio przez jakiegoś katolickiego biskupa pobłogosławioną, a dalej infułat i jego następcy mogą i są zdolni w sposób wolny i dozwolony błogosławić z przepisnymi uroczystymi formami i ceremoniami wszystkie i poszczególne szaty liturgiczne i wszystko, co służy do odprawiania Mszy św. i wszelkie przedmioty kultu, a także dzwonnice, dzwony krzyże, naczynia, tabernakula i ołtarze przenośne, ołtarze i wszystko inne, co jest w jakikolwiek sposób konieczne i potrzebne dla kultu Bożego, w których jednak nie przechowuje się oleju świętego Krzyżma; władzą Apostolską przyzwalamy i udzielamy pełnego, wolnego i wszelkiego pozwolenia i upoważnienia”.

2.5. Obowiązywalność bulli

Dokument papieski został zwieńczony wyraźnym stwierdzeniem, że: „Nikommu więc z ludzi nie wolno tego tekstu Naszego uwolnienia od kar kościelnych, przychylenia się do prośby, pozwolenia, udzielenia, Dekretu i derogacji łamać, lub przez zuchwałą odwagę go przekraczać. Jeżeli ktoś zaś usiłowałby to uczynić, niech wie, że ściągnie na siebie gniew Wszechmogącego Boga, a także Świętych Jego Apostołów Piotra i Pawła. Dane w Rzymie u Świętej Marii Większej, Roku Wcielenia Pańskiego, Tysięcznego Siedemsetnego Dziewiątego, 30 Sierpnia, w Dziewiątym Roku Naszego Pontyfikatu”.

3. Erekcja infułacji kodeńskiej i zatwierdzenie przez Sejm Rzeczypospolitej

Po otrzymaniu bulli papieskiej przez biskupa łucko-brzeskiego Aleksandra de Wyhow Wyhowskiego fundację infułacji kodeńskiej erygował w Kodniu 25 stycznia 1710 r. Jan Książę Sapieha - Referendarz Wielkiego Księstwa Litewskiego i Starosta Brzeski oraz podpisali Władysław Książę Sapieha - Wojewoda Brzeski, Paweł Książę Sapieha - Opat Paradyża, Wielki Sekretarz Wielkiego Księstwa Litewskiego, Pełnomocnik Generalny Świętego Zakonu Cystersów na Królestwo Polskie, Jerzy Książę Sapieha - Kuchmistrz Wielkiego Księstwa Litewskiego, Władysław Książę Gedroyc - Chorąży Nowogrodzki, Jan Felkierzamb Podstoli i Aleksander Owsiany Miecznik Wołkowyjski¹⁵.

Erekcję tę zatwierdził biskup Aleksander de Wyhow Wyhowski pismem wydanym w siedzibie biskupiej w Janowie w poniedziałek 22 września 1710 r.¹⁶

Fundację infułacji kodeńskiej zatwierdził w 1717 r. również Sejm Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego Konstytucją w brzmieniu: „Fundację probostwa św. Anny w mieście Kodniu przez Wielmożnego Mikołaja Sapiechę, Kasztelana niegdy Wileńskiego uczynioną, a teraz niedawno, przez Wielmożnego Jana Sapiechę Kasztelana Trockiego, Starostę Brzeskiego dzięki Stolicy Apostolskiej Godnością Infulata ozdobioną i powiększeniem danin dla kapłanów wystarczająco opatrzoną, aktami prawa kościelnego i cywilnego zatwierdzoną, na mocy obecnego pisma aprobujemy. A ponieważ na pomnożenie Chwały Boskiej

¹⁵ Sapieha Jan Fryderyk Łukasz, *Fundatio infulatae praepositurae Codnensis (...)*.

¹⁶ *Tamże*. Książę Jan Sapieha w dokumencie fundacji zastrzegł prawo patronatu względem prepozyta infułata kodeńskiego sobie i domowi sapieżyńskiemu (*Nobis Domuique SAPIEHANAE reservamus*). On i jego następcy (*Successores nostros*) mieli troszczyć się o potrzeby materialne kościoła kodeńskiego. Prepozytura i godność infułata miała być przyznawana kapłanowi szlachetnemu, uczonemu i cnotliwemu (*Viro Nobili, docto et virtuoso*), Gdyby dziedzic Kodnia popadł w herezję, prawo patronatu miało przejść na ordynariusza miejsca, tak długo, aż dziedzic opamięta się i powróci do jedności z Kościołem katolickim (*Fundatio*).

i wsparcie zrujnowanych w tym mieście poprzez wojnę tamecznej infulacji prowentów, ku temu miejscu, Obrazem Matki Boskiej sławnym wielce, słynącemu przepelnia Nasz Dwór Królewski taka hojność, iżemy nadaniem królewskim Plebanią Huszczańską w województwie Brzeskim diecezji Łuckiej leżącą, do pomienionego probostwa Kodeńskiego przyłączyli, tedy Przywilej Nasz na to wydany z Kancelaryjej Wielkiego Księstwa Litewskiego, i Dekretem Ordynariusza Miejsca podług zwyczaju obwarowany, powagą niniejszego Sejmu według swojego brzmienia wiecznemi czasy stwierdzamy i wzwyż rzeczoną Plebanią Huszczańską za zgodą wszystkich Stanów prawem wieczystym i nieodwołalnie do infulacji Kodeńskiej inkorporujemy¹⁷.

4. Infulaci kodeńscy

W krypcie kapłańskiej w świątyni św. Anny pod prezbiterium po prawej stronie są pochowani kapłani. Wymieniany jest wśród nich ks. Jakub Walicki, który zmarł 3 grudnia 1720 r., misjonarz¹⁸ i altarysta, jako autor pierwszej książki o historii Kodnia zatytułowanej *Historia przezacnego obrazu kodeńskiego*, wydanej w Toruniu w 1721¹⁹. Wśród pochowanych w kościele są też infulaci kodeńscy:

1) Ks. Jan Pytkowski²⁰ (zm. 19 czerwca 1730 r.), prepozyt i pierwszy²¹ infulat kodeński.

2) Ks. Leopold Korzeniowski (zm. 31 grudnia 1769 r.), proboszcz i III infulat kodeński.

3) Ks. Felicjan Mierzejewski (zm. 12 marca 1807 r.), proboszcz i VI infulat kodeński.

4) Ks. Szymon Paliszewski (zm. 15 czerwca 1840 r.), proboszcz i VII infulat kodeński²².

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Autor informacji najprawdopodobniej pomylił misjonarza z mansjonarzem.

¹⁹ Podaje się informację, że ks. Jakub Walicki był autorem książki o obrazie kodeńskim, tymczasem autorem jest Jan Fryderyk Sapieha, który pod pseudonimem ks. Jakub Walicki napisał tę książkę. A. CHODYKA, *Śladami polskich rodów: Co się stało z portretami Sapiehów?*, „Słowo Podlasia” 15/2091 (2020), s. 25; J. ŁOSKI, *Genealogia portretowa Sapiehów w kościele świętej Anny w Kodniu*, w: K.W. WÓYCICKI (red.), *Biblioteka Warszawska. Pismo poświęcone naukom, sztukom i przemysłowi*, t. II (Ogólnego zbioru tom LXII), Warszawa 1856, s. 588-600.

²⁰ W tekście bulli jest nazwisko w brzmieniu Piotr Putkowski.

²¹ Być może drugim infulatem był ks. Józef na Załuskach Załuski, referendarz koronny, kanonik katedralny krakowski, archidiakon pułtuski, koadiutor w katedrze płockiej, proboszcz warszawski, infulat proboszcz kodeński w latach 1730, 1731, 1732 i nast. *Akta sądów JK Mości referendarskich koronnych, za Augusta II króla polskiego za sprawą i przełożeniem Józefa na Załuskach Załuskiego*, 1/4/0/7 Ks. Ref. 23, 1727-1732. *Księgi Referendarii Koronnej, lata graniczne 1582-1800*, Seria nr 1, Archiwum Główne Akt Dawnych.

²² Ks. infulat Szymon Paliszewski pozbiierał sprofanowane przez kozaków szczątki zmarłych pochowanych w podziemiach kościoła i umieścił je w jednym miejscu. Ciekawostki historyczne.

4.1. Ostatni infułat kodeński przed likwidacją parafii przez carat

Po Szymonie Paliszewskim, prepozytem²³ i ósmym w kolejności infułatem w Kodniu był ks. Tytus Zegart. Urodził się 6 stycznia 1806 r. we wsi Wysokie w powiecie Opoczno Jego rodzicami byli Kazimierz i Tekla. Święcenia kapłańskie przyjął w 1830 r.

Ks. Tytus Zegart w 1840 r. był świadkiem spisu inwentarza po ks. infułacie Szymonie Paliszewskim, proboszczu kodeńskim w latach 1832-1840²⁴, którego był siostrzeńcem²⁵. W kolejnych w latach był proboszczem i infułatem kodeńskim (1841-1875)²⁶. Godność kanonika Kapituły Katedralnej Podlaskiej otrzymał w 1857 r.²⁷.

Jego nazwisko widnieje w alfabetycznych wykazach uczestników powstania 1863 r., gdzie odnotowano: ks. Tytus Zegart, infułat kodeński, pow. bialskiego, guberni siedleckiej²⁸. Sprawę ks. Tytusa Zegarta przechowywał urząd Polowego

Krypty kościoła farnego w Kodniu, „Biuletyn Sanktuarium Matki Bożej Kodeńskiej” 7 (47) 2016, s. 13-17, https://docplayer.pl/53424388-Pozdrawiamy-czytelnikow-naszego-biuletynu.html#google_vignette [18.09.2023].

²³ W niektórych parafiach proboszczowie byli określani jako prepozyci, w 1861 r. w Diecezji Janowskiej były to: Kodeń, Łosice, Trzebieszów, Kock, Międzyrzec, Liw i Węgrów. Prepozyci stali na czele prepozytury czyli parafii, gdzie przy kościele było kolegium kanoników lub mansjonarzy, gdzie był szpital lub też mniejsze od opactwa domy zakonów monastycznych. W 1861 r. w Kodniu było 506 katolików, a ze względu na sanktuarium, pracowało oprócz proboszcza trzech wikariuszy, pełniących funkcję mansjonarzy (Vicarii simulque mansionarii), było też 7580 greko-katolików i 809 wyznawców judaizmu. P. STANISZEWSKI, *Diecezja janowska czyli podlaska w świetle schematyzmu z 1861 roku*, „Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne” 15 (2008), nr 2, s. 45, 48.

²⁴ J. KOWALIK, *Ludność miast i wsi w świetle dokumentacji kancelarii notarialnych miasta Biała Podlaska z XIX i początku XX wieku*, „Radzyński Rocznik Humanistyczny” 9 (2011), s. 40.

²⁵ *Tamże*, s. 40. Życiorys ks. Sz. Paliszewskiego znajduje się w aktach APL O/Radzyń, *Akta notariusza Józefa Domańskiego w Białej*, sygn. 11, Repertorium Nr 162/1840.

²⁶ Był ostatnim proboszczem i infułatem kodeńskim przed 2 sierpnia 1875 r., kiedy trzy setnie kozaków i dwie rotty piechoty otoczyły kościół kodeński i cudowny obraz wywieziono na Jasną Górę w Częstochowie. Kościół oddano prawosławnym i zamieniono na sobór Świętej Trójcy. Katolicy odzyskali kościół 24 kwietnia 1917 r., a w 1920 r. zaczęła na nowo funkcjonować parafia katolicka wraz z kościołem św. Anny w Kodniu. Z. MŁYNARSKI, *Kodeń - Sanktuarium Maryjne w diecezji siedleckiej czyli podlaskiej*, Rzym 1978, s. 4-6.

²⁷ Razem z nim zostali mianowani kanonikami, ks. Józef Twarowski na prałata dziekana, ks. Andrzej Zwoliński na prałata archidiakona, ks. Adam Białobrzeski na prałata scholastyka, ks. Kazimierz Dobrowolski na prałata kustosa, ks. Kazimierz Drachalski, ks. Tomasz Radziszewski, ks. Jan Struss, ks. Ignacy Jemielitty, ks. Felicyan Woyno, ks. Józef Żarnowski, ks. Andrzej Krasuski, ks. Adam Byszewski na proboszcza w Tuchowiczu, ks. Justyn Krasieński na proboszcza w Serokomli, ks. Paweł Szukalski na proboszcza w Drażgowie, ks. Józef Tęczyński na proboszcza w Komarówce. S. CHŁAPOWSKI (red.), *Kronika Religijna Przeglądu Poznańskiego: Pismo sześciotygodniowe. Rok 1858. Poszyt Pierwszy*, Poznań 1858, s. 109-110. Ks. kan. Tytus Zegart z ramienia konsystorza wraz z ks. prał. Kazimierzem Dobrowolskim jako kanonicy Kapituły Katedralnej Janowskiej sprawowali nadzór nad Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim. P. STANISZEWSKI, *Diecezja janowska czyli podlaska w świetle schematyzmu z 1861 roku*, s. 39.

²⁸ P. KUBICKI, *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. III,

Audytoriatu pod nr 160 z 1864 r. Był on oskarżony o to, że brał osobisty udział w powstaniu, że dał powstańcom pieniądze i konie, że pozwolił w swoim kościele na wygłaszanie podburzających kazań i za śpiew patriotycznych pieśni. Polowy Audytoriat 20 czerwca 1864 r. wydał wyrok, aby mu zaliczyć jako karę cały przebieg sądowy i więzienny w tym czasie, ściągnąć z niego grzywnę wysokości, którą uzna naczelnik wojenny lubelskiego oddziału i oddać go pod sekretny policyjny dozór.

Dnia 8 kwietnia 1875 r., na polecenie władz carskich, został przewieziony z Kodnia do Lublina, a następnie 20 kwietnia 1875 r. w asyście strażników do Warszawy. W dniu 22 kwietnia 1875 r. gubernator siedlecki powiadomił biskupa lubelskiego, że generał gubernator warszawski dał mu instrukcję według, której ks. infułat Tytus Zegart nie może odprawiać nabożeństw w kościele kodeńskim. Generał gubernator Kotzebue poinformował biskupa lubelskiego 27 kwietnia 1875 r., że w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych w Petersburgu, wysłał ks. infułata Tytusa Zegarta do guberni woroneżskiej. Decyzja ta miała być karą za to, że ks. infułat Tytus Zegart w Wielkim Poście w każdą środę, piątek i niedzielę odprawiał uroczyste nabożeństwa z procesją wokół kościoła²⁹.

Po odbyciu kary, po pół roku, ks. Tytus Zegart powrócił do Polski i osiadł w Lublinie. W Lublinie, będąc na emeryturze³⁰, pomagał duszpastersko przy parafii katedralnej, w latach 1878-1885 pobierał rocznie 120 rs (rubli srebrem)³¹. Zmarł 16/28 (lub 17/29) sierpnia 1885 r. w Lublinie jako ostatni kanonik gremialny Kapituły Janowskiej i został pochowany na cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie.

4.2. Proboszczowie kodeńscy po ukazie tolerancyjnym z 1905 r.

Ks. infułat Ludwik Molle był proboszczem kodeńskim w latach 1917-1920. Od 1905 r., a więc po ukazie tolerancyjnym z 17/30 kwietnia 1905 r., pełnił posługę kapłańską wśród katolików kodeńskich. W latach 1905-1907 był oficjalnie wikariuszem w parafii w Tucznej. Mieszkał w dawnym spichlerzu, który zakupił w Stradeczu i parafianie z Kodnia przenieśli go i na nowo pobudowali dla niego pomieszczenie mieszkalne przy kaplicy św. Wawrzyńca na cmentarzu w Kodniu. Pierwszych ślubów i chrztów udzielił w kaplicy w maju 1907 r. Po raz pierwszy nabożeństwo zostało odprawione w kościele św. Anny 24 kwietnia 1917 r.³²

t. II, Sandomierz 1939, s. 320. Jest o nim mowa również w: TENŻE, *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. I, t. II, Sandomierz 1933, s. 293, 467.

²⁹ J. GERESZ, *Z dziejów Podlasia* (519), *Zabór podlaskich sanktuariów maryjnych*, „Echo katolickie” 9 /1078/ (2016), s. 23.

³⁰ *Wykaz stanu służby kapłanów diecezji podlaskiej 1865*, nr 493, k. 14/15.

³¹ W. PARTYKA, *Wsparcie emerytalne dla duchowieństwa diecezji lubelskiej w XIX wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 64 (2016), z. 3, s. 377.

³² S. RAFAŁKO, *Kaplica pw. św. Wawrzyńca w Kodniu*, <https://domkulturywkodniu.pl/turystyka/zabytki-gminy-koden/n,kaplica-pw-sw-wawrzyńca-w-kodniu> [19.09.2023].

Kolejnym proboszczem w Kodniu był ks. infułat Stanisław Tuz z diecezji mińskiej. Posługę duszpasterską jako proboszcz rozpoczął w 1920 r. i pełnił ją do 23 września 1922 r. Wówczas nowym proboszczem został ks. Edmund Modzelewski, kapłan diecezji podlaskiej, który pracował w Kodniu do 20 sierpnia 1923 r.³³. Od 23 sierpnia 1923 r. do 13 lipca 1927 r. proboszczem w Kodniu był ponownie ks. Stanisław Tuz. Dnia 13 lipca 1927 r. został mianowany proboszczem parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Białej Podlaskiej, na Woli³⁴.

4.3. Proboszczowie i infułaci kodeńscy w spisach OO. Oblatów w Kodniu

W prowadzonym przez parafię w Kodniu indeksie znajdują się następujący proboszczowie i infułaci kodeńscy: Ks. Jakub Bielawski – pierwszy prepozyt (do 1654 r.), ks. Jan Korycki (1654-?), ks. Mikołaj Siestrzewitowski (1657?-1678), ks. Stanisław Bedliński (ok. 1678-1688; od 1683 r. biskup pomocniczy diecezji łuckiej), ks. Paweł Sapieha (1689-1703; w 1715 r. mianowany biskupem żmudzkiem), ks. Piotr Stanisław Putkowski (1703-?, od 1710 r. infułat kodeński), ks. infułat Józef Jerzy Załuski, ks. infułat Leopold Korzeniowski (zm. 31 grudnia 1769 r.), ks. infułat Ignacy Krasicki (1765-?, od 1767 r. biskup warmiński)³⁵, ks. infułat Felicjan Mierzejewski (zm. 12 marca 1807 r.), ks. inf. Szymon Paliszewski (1808-1840), ks. infułat Tytus Zegart (1841-1875, zesłany na Syberię przez władze carskie), ks. infułat Ludwik Molle (1869-1919, proboszcz w Kodniu 1917-1920, posługę kapłańską sprawował wśród katolików kodeńskich od 1905 r. oraz ks. infułat Stanisław Tuz (1920-1927)³⁶.

Zakończenie

Uroczystości 300-lecia koronacji słynącego obrazu Matki Bożej Kodeńskiej i nałożenia nowych koron stały się impulsem do podjęcia badań naukowych nad

³³ Ks. Edmund Modzelewski urodził się 16 listopada 1890 r. w Wilczyskach, rodzicami jego byli Konstanty i Maria z d. Drabczyńska. Święcenia prezbiteratu przyjął 9 marca 1914 r. z rąk Biskupa Lubelskiego Franciszka Jaczewskiego. Od 1919 r. do 22 września 1922 r. był rektorem, a następnie po wznowieniu parafii proboszczem w Motwicy (pismo Kurii z 10 lipca 1919 r., proboszcz odczytał w parafii 27 lipca 1919 r.). Gdy biskup Czesław Sokołowski przeprowadzał 28 maja 1921 r. wizytację w parafii w Motwicy napisał, że ks. Edmund Modzelewski jest „w parafii od 2 lat”. Po latach pełnienia urzędu proboszcza w Kodniu, został proboszczem parafii w Kożuchówku i pracował tam do 1927 r. W latach 1927-1932 był rektorem kościoła w Stężycy i tam zmarł 28 października 1932 r. *Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Narodzenia NMP w Motwicy. Duszpasterze*, <http://www.motwica.pl/index.php/duszpasterze> [4.10.2023].

³⁴ A. CHODYKA, *Podlaskie miejsca kultu: Bialskie wotum za Cud nad Wisłą*, „Słowo Podlasia” 32/2060 (2021), s. 25, S. BYLINA, *Geneza powstania parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Cud nad Wisłą, w Białej Podlaskiej na Woli*, „Teologiczne Studia Siedleckie” XVII (2020) 17, s. 201.

³⁵ Mógł być czwartym infułatem kodeńskim.

³⁶ *Sanktuarium Maryjne w Kodniu. Duszpasterze*, <https://koden.com.pl/biuro-parafialne/duszpasterze/> [9.09.2023].

godnością infułata dla prepozyta kodeńskiego, przyznaną na początku XVIII w. Uczynił to papież Klemens XI bullą *Decet Romanum Pontificem* w 1709 r. W niniejszym opracowaniu omówiono najważniejsze treści papieskiego dokumentu, w aparacie krytycznym zamieszczono dodatkowe informacje oraz wyjaśnienia. Podjęto także, w oparciu o istniejące źródła, próbę ustalenia kolejności proboszczów, którzy mogli cieszyć się godnością infułata. To sygnałne podjęcie zagadnienia godności protonotariusza apostolskiego dla prepozyta, proboszcza kodeńskiego, może stanowić asumpt do dalszych naukowych badań. Pełny tekst bulli wraz z tłumaczeniem został zawarty w aneksie.

Streszczenie

W dniach 13-15 sierpnia 2023 r. w Kodniu miała miejsce uroczystość nałożenia na skronie Jezusa i Maryi nowych koron, które pobłogosławił w Rzymie papież Franciszek. Legatem papieskim, który nałożył korony był kardynał Stanisław Dziwisz. Uczyniono to w ramach obchodów 300-lecia koronacji obrazu, która miała miejsce 15 sierpnia 1723 r. Wydarzenie to stało się inspiracją do przypomnienia ważnego w historii Kodnia i parafii faktu, ustanowienia na początku XVIII w. prepozyta proboszcza kodeńskiego infułatem. Stało się to na mocy bulli papieża Klemensa XI *Decet Romanum Pontificem*. Infułat mógł odprawiać uroczyste nabożeństwa z użyciem pontyfikaliów. Kolejni prepozyci proboszczowie kodeńscy mogli używać pontyfikaliów i udzielać uroczystego błogosławieństwa. Tragicznym wydarzeniem dla infułacji kodeńskiej była kasata parafii rzymsko-katolickiej w Kodniu przez władze carskie w 1875 r. Parafia rzymsko-katolicka w Kodniu mogła wznowić swoją działalność dopiero w 1919 r.

Summary

Pope Clement XI's Bull Decet Romanum Pontificem making the Provost of Kodeń a Protonotary Apostolic

In Kodeń on 13-15 August 2023, there was a celebration of crowning the images of Jesus and Mary with new crowns that had been blessed by Pope Francis in Rome. The papal legate who performed the crowning was Cardinal Stanisław Dziwisz. This was part of the celebration of the 300th anniversary of the coronation of the painting, which had taken place on August 15, 1723. This event became an inspiration to commemorate an important fact from the history of Kodeń and the parish when at the beginning of the 18th century the provost-parish priest of Kodeń was named a protonotary apostolic under Pope Clement XI's bull *Decet Romanum*

Pontificem. The protonotary apostolic enjoyed the right to use pontificals when officiating a ceremonial service. Subsequent provosts-parish priests of Kodeń were entitled to use pontificals and to give ceremonial blessings. A tragic event was the dissolution of the Roman Catholic parish in Kodeń by the tsarist authorities in 1875. The Roman Catholic parish in Kodeń was able to resume its activities in 1919.

Bibliografia:

Akta sądów J K Mości referendarskich koronnych, za Augusta II króla polskiego za sprawą i przelożeniem Józefa na Załuskach Załuskiego, 1/4/0/7 Ks. Ref. 23, 1727-1732. Księgi Referendarii Koronnej, lata graniczne 1582-1800, Seria nr 1, Archiwum Główne Akt Dawnych.

Burczak, K. (2006). Infułat kodeński. *Podlaskie Echo Katolickie* 51 (599), 21-27 grudnia 2006, 11.

Bylina, S. (2020). Geneza powstania parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, Cud nad Wisłą, w Białej Podlaskiej na Woli. *Teologiczne Studia Siedleckie* XVII (17), 196-206.

Chłapkowski, S. (red.), (1858). *Kronika Religijna Przeglądu Poznańskiego: Pismo sześciotygodniowe. Rok 1858. Poszyt Pierwszy*. Poznań: Nakładem redakcyi w komisie Ludwika Merzbacha.

Chodyka, A. (2020). Śladami polskich rodów: Co się stało z portretami Sapiehów?, *Słowo Podlasia* 15 (2091), 14-20 kwietnia 2020, 25

Chodyka, A. (2021). Podlaskie miejsca kultu: Bialskie wotum za Cud nad Wisłą. *Słowo Podlasia* 32 (2160), 10-16 sierpnia 2021, 25

Geresz J. (2016). Z dziejów Podlasia (519), Zabór podlaskich sanktuariów maryjnych. *Echo Katolickie* 9 (1078), 23.

Historia sanktuarium. Pobrano z: <https://koden.com.pl/historia-sanktuarium/> [26.11.2023].

Jan Fryderyk Sapieha (1680–1751). Pobrano z: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Fryderyk_Sapieha_\(1680%E2%80%931751\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Jan_Fryderyk_Sapieha_(1680%E2%80%931751)) [26.11.2023].

Kossak-Szczucka, Z. (2016). *Błogosławiona wina*, wyd. 15. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.

Kowalik, J. (2011). Ludność miast i wsi w świetle dokumentacji kancelarii notarialnych miasta Biała Podlaska z XIX i początku XX wieku. *Radzyński Rocznik Humanistyczny* 9, 33-41.

Krypty kościoła farnego w Kodniu (2016). *Biuletyn Sanktuarium Matki Bożej Kodeńskiej* 7(47), s. 13-17. Pobrano z: https://docplayer.pl/53424388-Pozdrawiamy-czytelnikow-naszego-biuletynu.html#google_vignette [18.09.2023].

Kubicki, P. (1933). *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. 1, t. II. Sandomierz.

Kubicki, P. (1939). *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. 3, t. II. Sandomierz.

Łoski, J. (1856). Genealogia portretowa Sapiechów w kościele świętej Anny w Kodniu. W: K. W. Wóycicki (red.), *Biblioteka Warszawska. Pismo poświęcone naukom, sztukom i przemysłowi*, t. II. Ogólnego zbioru tom LXII (588-600). Warszawa: Drukarnia Gazety Codziennej.

Młynarski, Z. (1978). *Kodeń – Sanktuarium Maryjne w diecezji siedleckiej czyli podlaskiej*. Rzym.

Obraz Matki Bożej Kodeńskiej. Pobrano z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Obraz_Matki_Bo%C5%BCej_Kode%C5%84skiej [18.09.2023].

Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Narodzenia NMP w Motwicy. Duszpasterze. Pobrano z: <http://www.motwica.pl/index.php/duszpasterze> [4.10.2023].

Partyka, W. (2016). Wsparcie emerytalne dla duchowieństwa diecezji lubelskiej w XIX wieku. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 64, z. 3, 362-378.

Pruszkowski, J. [P. J. K. Podlasiak] (1898). *Kodeń Sapiechów, jego kościoły i starożytny obraz Matki Boskiej Gwadelupeńskiej (de Guadalupe): z dawnych i współczesnych źródeł*. Kraków: Drukarnia A. Kozińskiego.

Rafałko, S., *Kaplica pw. św. Wawrzyńca w Kodniu*. Pobrano z: <https://domkulturywkodniu.pl/turystyka/zabytki-gminy-koden/n,kaplica-pw-sw-wawrzyńca-w-kodniu> [19.09.2023].

Sanktuarium Maryjne w Kodniu. Duszpasterze. Pobrano z: <https://koden.com.pl/biuro-parafialne/duszpasterze/> [9.09.2023].

Sapieha Jan Fryderyk Łukasz, *Fundatio infulatae praepositurae Codnensis ab illustrissimo et excellentissimo Domino Joanne Friderico Comite Sapieha Referendario pro tunc Magni Ducatus Lithuaniae Capitaneo Brestense, demum Mincense nunc Trocense Castellano facta Anno MDCCX die XXV Januarii erecta a sacra sede Apostolica tam ab illustrissimo et reverendissimo Domino D. Alexandro de Wyhow Wyhowski Episcopo Luceoriense et Brestense Anno ut supra die XXII Septembris approbata et per Constitutionem Comitiorum Regni Anno Domini MDCCXVII confirmata*. Zamoscii, typis Universitatis, fol. k. 18 nlb. Biblioteka m. st. Warszawy, sygn. E. 27,95.

Sapieha, E. (1995) *Dom sapieżyński*. Warszawa: Wydawnictwo PWN.

Staniszewski, P. (2008). Diecezja janowska czyli podlaska w świetle schematyzmu z 1861 roku. *Saeculum Christianum: pismo historyczno-społeczne* 15, nr 2, 35-52.

Wykaz *stanu służby kapłanów diecezji podlaskiej 1865*. Akta Konsystorza Podlaskiego nr 493, k. 14/15.

Życiorys ks. Paliszewskiego. W: Akta Państwowe w Lublinie O/Radzyń, *Akta notariusza Józefa Domańskiego w Białej*, sygn. 11, Repertorium nr 162/1840.

ANEKS

CLEMENS

EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Decet Romanum Pontificem ad pia CHRISTI Fidelium praesertim Nobilitatis genere pollentium, per quae Personarum Ecclesiasticarum quarumlibet, praecipue Parochialibus Ecclesiis inservientium, ac ipsarum ecclesiarum decori, et ornamento Divinique cultus celebritati peramplius consulitur, vota libenter intendere, ac in his sui Pastoralis Officij partes favorabiliter impartiri, prout locorum et Ecclesiasticarum Personarum huiusmodi circumstantijs debite pensatis ad eorundem CHRISTI Fidelium devotionis propagationem, nec non Altissimi laudem et gloriam prospicit in Domino salubriter expedire. Sane pro parte Dilecti Filii IOANNIS FRIDERICI SAPIEHA, Magni Ducatus Lithvaniae Referendarii, modernique Domini in temporalibus infrascripti Oppidi, Nobis nuper exhibita petito continebat: quod in Palatinatu Brestensi, et in illius ob Incolarum numerositatem, aedificiorum elegantiam, et Ecclesiastici coetus cultum, in circuitu suo satis amplo, et conspicuo Oppido, Civitate nuncupato Kodeń Luceoriensis Dioecesis; cui Triginta et ultra pagi subsunt; inter reliquas ejusdem Oppidi sine cura Ecclesias, Parochialis Ecclesia, Praepositura nuncupata S. ANNAE, quae reliquarum ecclesiarum huiusmodi in dicto Oppido existentium, Mater et Caput, ac de jure Patronatus Laicorum Nobilium, videlicet Domini in temporalibus pro tempore existentis dicti Oppidi ex Fundatione vel dotatione existit, ad Omnipotentis DEI ejusdemque Sanctae ANNAE laudem et honorem, a pia IOANNIS FRIDERICI praefati Praedecessorum munificentia de eorundorum Praedecessorum bonis mere Laicalibus sat opulenter, ac quam plurimis abhinc annis fundata, seu dotata et erecta, ac in ea octo Mansionariorum, et quattuor Altaristarum respective nuncupatorum perpetuorum Beneficiorum Presbyterorum et seu Clericorum aliorumque Ministrorum, eidem Parochiali Ecclesiae in Divinis inservientium, horasque Canonicas, quam diurnas tam nocturnas, aliaque Divina Officia ad instar saecularium et Collegiatarum Ecclesiarum in ea assidue celebrantium, illiusque Rectori Praeposito nuncupato pro tempore existenti, in exercitio curae animarum et administrandis Ecclesiasticis Sacramentis coadjuvantium numerus, et quam plurimum sacrorum Reliquiorum in dicta Parochiali Ecclesia decenter observatorum, praecipuae Beatae MARIAE Virginis de Gvada Luppa, nuncupatae, Imaginis cultus elucescit, ipsaque Parochialis Ecclesia, ita sacris suppellectilibus,

auro, argento, gemmisque contextis, et ad Pontificalia inibi exequenda, ita congrue ditata existit, ut pro tempore existens Episcopus Luceoriensis saepe saepius in ea Pontificalia ipsa exequatur, ac insuper Parochialis Ecclesia praefata, attentis tam illius annorum reddituum copia, quam reliquis Ecclesiis praefatis praeeminentia, Personis, scientia morum, vitaeque honestate, magis praeditis, magis generis Nobilitate pollentibus, conferri consuevit, ejusdemque Parochialis Ecclesiae Rector in processibus, aliisque publicis functionibus Ecclesiasticis universo Oppidi et pagorum praefatorum Clero, cujus Caput existit, praecedit; et Parochialis Ecclesia praefata, propter praemissa, unius ex principalioribus totius Luceoriensis Dioecesis Parochialibus Ecclesiis, merito sortita est Nomen et Dignitatem. Cum autem sicut eadem petitio subjubebat si dilecto Filio Petro Putkowski Presbytero moderno primo dictae Parochialis Ecclesiae Rectori, illiusque successoribus primodictam Parochialem Ecclesiam pro tempore, quomodolibet obtinentibus, Mitrae, Baculi, Annulique Pastoralium, et aliarum Pontificalium insignium usus, aliaque infrascripta a Nobis benigne concederentur, ex hoc profecto in Oppido praefato Divinus cultus non modicum susciperet incrementum, ac primodicta Parochialis Ecclesia in praeeminentiis suis huiusmodo debitum sortiretur decorem. Quare pro parte dicti IOANNIS FRIDERICI, etiam moderni primodictae Ecclesiae Parochialis Patroni, Nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus cultui decorique praefatis in praemissis opportune consulere, de benignitate Apostolica dignaremur. Nos qui pijs votis praefatis, praecipue circa cultum decoremque huiusmodi versantibus libenter annuimus, bonisque CHRISTI Fidelibus menti desideriiisque, quantum in Nobis est, Nostram impendimus operam illisque Apostolicae manum extendimus liberalitatis, IOANNEM FRIDERICUM nec non PETRVM praefates, et eorum quemlibet, a quibusvis excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, Censuris et paenis a jure, vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existant, ad effectum praesentium tantum consequendum, horum serie absolventes, et absolutum fore censentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, ex voto Congregationis Venerabilium Fratrum Nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, super Ritibus Ecclesiasticis Praepositorum, Petro, et Successoribus praefatis, primodictam parochialem Ecclesiam pro tempore quomodolibet obtinentibus, ut quamdiu Ipse et Illi vixerint, primodictamque parochialem Ecclesiam obtinuerint, Mitra, Baculo, Annulo, Pastoralibus aliisque Pontificalibus Insigniis, in praedicta parochiali, ac etiam in aliis, de licentia tamen Ordinariorum, Ecclesiis, inter Missarum aliorumque Divinorum Officiorum sollenia, uti, ac Missas aliaque Divina Officia sollemniter celebrare, et Benedictionem solennem post Missarum, Vesperarum, Matutinorum, aliorumque Divinorum Officiorum sollenia, super populum inibi

tunc existentem, dummodo inibi loci ejus Antistes, vel Sedis Apostolicae Legatus aut Nuncius praesens non fuerit, seu si praesens sit, Ejus ad id expressus accedat assensus, elargiri; ad quascumque Ecclesias et Caemeteria sanguinis vel seminis humani effusione, vel emissione, aut alias quomodolibet pollutas, aqua prius per aliquem Catholicum Antistitem benedicta, de licentia proprii Episcopi reconciliare, nec non omnia et singula Indumenta et paramenta, Ecclesiastica ornamenta quaecumque, ac etiam Campanilia, Campanas, Cruces, Vasa, Tabernacula et Portatilia, Altaria, ac quaecumque alia ad cultum Divinum quomodolibet necessaria et opportuna, in quibus tamen sacri Chrismatis Vnctio non requiratur, et cum solitis solemnitatibus et ceremoniis benedicere libere et licite possint et valeant; plenam, liberam et omnimodam licentiam et facultatem Apostolica auctoritate concedimus et impartimur; sicque et non alias per quoscumque Judices, etiam Causarum Palatij Apostolici Auditores, ac ejusdem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos, dictaeque Sedis Nuncios judicati et definiri debere, irritumque et inane, sese super his, a quoquam quavis auctoritate praefata decernimus, non obstantibus Constitutionibus, Ordinationibus Apostolicis et Synodalibus, Provincialibus universalibusque Conciliis editis vel edendis, specialibus vel generalibus, Privilegiis quoque Indultis et Literis Apostolicis in contrarium praemissorum quibusvis Personis quomodolibet concessis. Quibus omnibus et singulis etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus habenda sit in Nostris Literis mentio specialis, eorum tenores pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, horum serie specialiter et expresse ac latissime et plenissime derogamus contrariis quibuscumque. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam Nostrae Absolutionis, concessionis, licentiae, impartitionis, Decreti et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, ac Beatorum PETRI et PAULI Apostolorum ejus se nosse noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctam MARIAM Majorem, Anno Incarnationis Dominico, Millesimo Septingentesimo Nono, pridie Calendas Septembris, Pontificatu Nostri Anno Nono.

Loco + Plumbi

I. Cardin. Prodatarius.

mm pp.

Riganti Officialis S. R. C.

mm pp.

Ita est a Petucius C. A. Serius¹

¹ W przepisaniu tekstu bulli ze starodruku zachowano wiernie obecny tam sposób pisowni i wyszczególnień.

KLEMENS
BISKUP
SŁUGA SŁUG BOŻYCH
Na wieczną rzecz pamiątkę.

Godzi się, żeby Papież przychyłał się chętnie do pobożnych próśb chrześcijan, przede wszystkim cieszących się powagą stanu szlacheckiego, w których wyraża się głęboka troska każdej z [tych] osób należących do Kościoła, dbających w szczególny sposób o kościoły parafialne, także o ich piękno i wyposażenie, i o wspaniałość kultu Bożego, i żeby z nimi chętnie podzielić się obowiązkami swojego pasterskiego urzędu, i zbawiennie wysłać w Panu, po odpowiednim rozważeniu okoliczności dotyczących tego rodzaju miejsc i osób należących do Kościoła, do pogłębienia gorliwości w służbie Bożej tychże chrześcijan, a także mieć staranie o chwałę i cześć Najwyższego. Istotnie ze strony Umiłowanego Syna, Jana Fryderyka Sapiehy, Referendarza Wielkiego Księstwa Litewskiego, i obecnie pana dóbr niżej wymienionego miasta, niedawno została Nam przedstawiona prośba, która utrzymywała: że w Województwie Brzeskim, i dla jego, ze względu na liczebność Mieszkańców, wytworność budowli, i służbę Bożą zgromadzenia Kościelnego, odnośnie do obszaru swojego dość szerokiego i znacznego miasta, miasta zwanego Kodeń Łuckiej Diecezji; któremu podlega trzydzieści i więcej wsi; między pozostałymi tego samego miasta będącymi bez zarządcy kościołami, kościół parafialny, zwany prepozyturą św. Anny, który jest Matką i Głową pozostałych tego rodzaju kościołów istniejących w wymienionym mieście, a według prawa patronatu świeckich szlachciców, mianowicie pana w dobrach obecnie istniejącego wymienionego miasta istnieje z fundacji lub dotacji, dla chwały i czci Boga Wszechmogącego i teje samej św. Anny, ufundowany, wyposażony i wybudowany z pobożnej szczodroblewości wymienionego Jana Fryderyka przodków z dóbr w całości świeckich tychże samych przodków wystarczająco dostatnio aż do dziś przez te lata zaopatrywany, a przy tym jest przy tym kościele ośmiu mansjonarzy i czterech altarystów, lub nazywanymi stałymi beneficjarami prezbiterami czy duchownymi i innych sług posługujących przy sprawowaniu służby Bożej w tym kościele, i odmawiających w nim na stałe godziny brewiarzowe, tak dzienne, jak i nocne, a także inne modlitwy chóralne na wzór kościołów diecezjalnych i kolegiackich, w tej liczbie razem pomagających rządcy tego kościoła, obecnie pełniącemu posługę, zwanemu prepozytem w wypełnianiu posługi duszpasterskiej i udzielaniu świętych Sakramentów, i jest w wyżej wymienionym kościele parafialnym bardzo dużo świętych przedmiotów kultu, którym oddaje się stosowną cześć, przede wszystkim

wyróżnia się kult Obrazu Świętej Maryi Dziewicy z Gvada Luppae, sam zaś kościół parafialny tak bogato jest wyposażony w sprzęt kościelny ozdobiony złotem, srebrem i drogimi kamieniami, i do odprawiania w nim nabożeństw pontyfikalnych tak odpowiednio jest wzbogacony, że obecnie urzędujący biskup łucki często i coraz częściej odprawia w nim nabożeństwa pontyfikalne, a ponadto wymieniony kościół parafialny, biorąc pod uwagę tak upływ lat od jego powstania, jak znakomitość osób, tych osób obyczajność i szlachetność życia, ich przewyższające innych miejsce, także przewyższającą innych możność szlacheckiego rodu, zwykł przewyższać pozostałe wspomniane kościoły, i tego samego kościoła parafialnego rządcą w procesjach i innych publicznych funkcjach kościelnych ma pierwszeństwo przed wszystkim miastami i wspomnianymi wsiami duchowieństwem, wśród którego jest główną osobą; i już wspomniany kościół parafialny, ze względu na to, co już przedtem było powiedziane, słusznie zyskał imię i godność jednego z główniejszych kościołów parafialnych całej diecezji łuckiej. Gdy zaś, tak, jak to było w samej prośbie, jeżeli umiłowanemu synowi Piotrowi Putkowskiemu prezbiterowi, obecnemu rządcy wcześniej wymienionego kościoła parafialnego i jego następcom we wcześniej wymienionym kościele parafialnym, w jakikolwiek sposób, stosownie do okoliczności, otrzymanym przyznaje się łaskawie używanie mitry, pastorału i pierścienia, i innych insygniów biskupich, jak też innych niżej wymienionych, dzięki temu z pewnością we wcześniej wymienionym mieście służba Boża dozna znacznego splendoru, a wcześniej wymieniony kościół, w swoim pierwszeństwie otrzyma w ten sposób należną sobie godność. Z tego powodu ze strony wymienionego Jana Fryderyka, także obecnego opiekuna wymienionego kościoła parafialnego, zwrócono się do Nas z prośbą, aby odpowiednio zatroszczyć się o kult i jego splendor, stąd w tym, co wcześniej zostało już przyznane, z łaskawości Apostolskiej uznajemy za godne spełnienia. My, którzy uwzględniając wymienione pobożne prośby, zezwoliliśmy chętnie na to, co dotyczyło kultu i tego rodzaju splendoru, i dobrym chrześcijanom, ich zamiarom i pragnieniom, ile tylko jest w Naszej mocy, dołożyliśmy Naszych starań i rozciągnęliśmy dłoń Apostolskiej szczodropliwości nad tymi wymienionymi Janem Fryderykiem a także Piotrem, i kogokolwiek z nich, od jakichkolwiek wyroków ekskomuniki, suspensy i interdyktu, i innych wyroków kościelnych, cenzur i kar nałożonych na nich na mocy prawa, albo przez człowieka pod jakimkolwiek pretekstem albo z jakiegokolwiek przyczyny, jeżeli istniałyby takie, którymi w jakikolwiek sposób byłiby związani, stosownie do skutku obecnego pisma, który ma nastąpić, postanawiamy, że z nich ważnie uwalniamy i, że będą wolni, także dzięki przychyleniu się do tego rodzaju próśb, z woli Zgromadzenia Czcigodnych Naszych Braci Świętego Kościoła Rzymskiego Kardynałów, przełożonych nad obrzędami

kościelnymi, Piotrowi i, jak już wcześniej powiedziano, jego następcom w jakikolwiek sposób, stosownie do okoliczności, wcześniej wymieniony kościół parafialny posiadającym, aby tak długo on jak i oni żyłoby i wcześniej wymieniony kościół parafialny posiadaliby, postanawiamy, że mogą używać mitry, pastorału, pierścienia i innych insygniów pastoralnych i pontyfikalnych w wyżej wymienionym kościele parafialnym, a także w innych, za pozwoleniem jednak Ordynariuszy, kościołach, w czasie uroczystych Mszy i innych nabożeństw, a także odprawiać uroczyste Msze i inne nabożeństwa, i udzielać ludowi tam wtedy obecnemu uroczystego błogosławieństwa po Mszach, Nieszporach i Matutinum, i po innych uroczystych nabożeństwach, jeśli tylko nie byłoby tam obecny biskup miejsca, albo legat Stolicy Apostolskiej, albo Nuncjusz, a jeśli byłoby obecny, do Niego należy decyzja, że można korzystać z udzielonego pozwolenia; w wypadku zbezczeszczenia jakichkolwiek kościołów lub cmentarzy poprzez przelanie krwi lub wylanie ludzkiego nasienia lub w jakikolwiek inny sposób, za pozwoleniem własnego biskupa, może przywracać do świętości poprzez poświęcenie wodą uprzednio przez jakiegoś katolickiego biskupa pobłogosławioną, a dalej [infułat i jego następcy] mogą i są zdolni w sposób wolny i dozwolony błogosławić z przepisanyymi uroczystymi formami i ceremoniami wszystkie i poszczególne szaty liturgiczne i wszystko, co służy do odprawiania Mszy św. i wszelkie przedmioty kultu, a także dzwonnice, dzwony, krzyże, naczynia, tabernakula i ołtarze przenośne, ołtarze i wszystko inne, co jest w jakikolwiek sposób konieczne i potrzebne dla kultu Bożego, w których jednak nie przechowuje się oleju świętego Krzyżma; władzą Apostolską przyzwalamy i udzielamy pełnego, wolnego i wszelkiego pozwolenia i upoważnienia; i stosownie do tego, i nie inaczej postanawiamy, że przez jakichkolwiek sędziów, również sędziów śledczych Pałacu Apostolskiego, jak też Kardynałów tegoż samego Świętego Kościoła Rzymskiego, także Legatów de latere, Wicelegatów i Nuncjuszy wyżej wymienionej Stolicy Apostolskiej winni być osądzeni i wydano wyrok o ich winie, to, jest to i nieważne, i daremne względem nich, przez kogokolwiek, jakąkolwiek wcześniej wymienioną władzą, jeżeli nie sprzeciwiają się temu wydane, bądź mające być wydanymi zarządzenia specjalne lub ogólne, dekrety Apostolskie i synodalne, i dekrety synodów prowincjonalnych i soborów powszechnych, przywileje, a także indulty i listy Apostolskie w przeciwieństwie do tych, co już wcześniej było zapowiedziane, a co jakimkolwiek osobom i w jakikolwiek sposób zostało przyznane. Tym wszystkim i każdemu z osobna nawet jeżeli o nich, i ich w pełnym brzmieniu ma być zachowana w Naszym Liście szczególna wzmianka, uważając jego treść za jasno wyrażoną, treść zresztą w swej mocy pozostającą, przynajmniej w tym względzie, treścią tych wyraźnie i dobitnie, a ponadto w całej rozciągłości i w pełni znosimy przy

jakichkolwiek przeciwnych. Nikomu więc z ludzi nie wolno tego tekstu Naszego uwolnienia od kar kościelnych, przychylenia się do prośby, pozwolenia, udzielenia, Dekretu i derogacji łamać, lub przez zuchwałą odwagę go przekraczać. Jeżeli ktoś zaś usiłowałby to uczynić, niech wie, że ściągnie na siebie gniew Wszechmogącego Boga, a także Świętych Jego Apostołów Piotra i Pawła.

Dane w Rzymie u Świętej Marii Większej, Roku Wcielenia Pańskiego, Tysięcznego Siedemsetnego Dziewiątego, 31 Sierpnia, w Dziewiątym Roku Naszego Pontyfikatu.

Miejsce pieczęci
Zastępca Kardynała Datariusza
MM PP.